

I

(Teisėkūros procedūra priimami aktai)

DIREKTYVOS

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2014/104/ES

2014 m. lapkričio 26 d.

dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo

(Tekstas svarbus EEE)

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 103 ir 114 straipsnius,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę ⁽¹⁾,

laikydami įprastos teisėkūros procedūros ⁽²⁾,

kadangi:

- (1) Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 101 ir 102 straipsniai yra viešosios politikos dalykas ir turėtų būti veiksmingai taikomi visoje Sąjungoje, siekiant užtikrinti, kad vidaus rinkoje nebūtų iškraipoma konkurencija;
- (2) SESV 101 ir 102 straipsnių viešąjį vykdymą užtikrina Komisija, naudodamasi įgaliojimais, kurie jai suteikti Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1/2003 ⁽³⁾. 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, Europos bendrijos steigimo sutarties 81 bei 82 straipsniai tapo SESV 101 bei 102 straipsniais, ir jie iš esmės išlieka identiški. Viešąjį vykdymą taip pat užtikrina nacionalinės konkurencijos institucijos, kurios gali priimti Reglamento (EB) Nr. 1/2003 5 straipsnyje išvardytus sprendimus. Pagal tą reglamentą valstybės narės turėtų turėti galimybę paskirti administracines ir teismines institucijas, kurios kaip viešąjį vykdymą užtikrinančios institucijos taikytų SESV 101 bei 102 straipsnius ir atliktų įvairias funkcijas, tuo reglamentu pavestas konkurencijos institucijoms;
- (3) SESV 101 ir 102 straipsniai turi tiesioginį poveikį asmenų tarpusavio santykiams ir atitinkamiems asmenims sukuria teises ir pareigas, kurių vykdymą turi užtikrinti nacionaliniai teismai. Todėl nacionalinių teismų vaidmuo taikant konkurencijos taisykles (privatusis vykdymo užtikrinimas) taip pat yra labai svarbus. Spręsdami privačių asmenų ginčus, jie gina Sąjungos teisėje apibrėžtas subjektyvias teises, pavyzdžiui, priteisdami atlyginti žalą nukentėjusiesiems dėl pažeidimų. Kad SESV 101 ir 102 straipsniai būtų visiškai veiksmingi, visų pirma, kad būtų praktiškai įgyvendinami juose nustatyti draudimai, būtina užtikrinti, kad kiekvienas – nesvarbu, ar tai asmuo

⁽¹⁾ OL C 67, 2014 3 6, p. 83.

⁽²⁾ 2014 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento pozicija (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje) ir 2014 m. lapkričio 10 d. Tarybos sprendimas.

⁽³⁾ 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003 1 4, p. 1).

(įskaitant vartotojus ir įmones), ar viešojo valdžios institucija – turėtų galimybę nacionaliniams teismams pateikti ieškinį dėl žalos, kuri buvo padaryta dėl tų nuostatų pažeidimo, atlyginimo. Sąjungos teisėje numatyta teisė gauti kompensaciją taip pat taikoma, jei SESV 101 ir 102 straipsnius pažeidžia valstybinės įmonės ir įmonės, kurioms valstybės narės yra suteikusios specialias arba išimties teises, kaip apibrėžta SESV 106 straipsnyje;

- (4) kad būtų įgyvendinta Sąjungos teisėje numatyta teisė gauti kompensaciją už žalą dėl Sąjungos ir nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimo, reikia, kad kiekvienoje valstybėje būtų nustatytos procesinės taisyklės, kuriomis užtikrinamas veiksmingas naudojimas ta teise. Veiksmingų procesinių teisių gynimo priemonių poreikis atsiranda ir dėl teisės į veiksmingą teisminę apsaugą, nustatytos Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio pirmoje dalyje. Valstybės narės turėtų užtikrinti veiksmingą teisinę apsaugą tose srityse, kurioms taikoma Sąjungos teisė;
- (5) ieškiniai dėl žalos atlyginimo sudaro tik vieną veiksmingos su konkurencijos teisės pažeidimais susijusio privatinio vykdymo užtikrinimo sistemos dalį, o juos papildo alternatyvūs žalos atlyginimo būdai, pavyzdžiui, ginčų sprendimas neteisminiais būdais ir viešojo vykdymo užtikrinimo sprendimai, kuriais šalims sudaroma paskata atlyginti žalą.
- (6) kad būtų užtikrintas veiksmingas privatusis ieškinių pagal civilinę teisę vykdymas ir veiksmingas konkurencijos institucijų atliekamas viešasis vykdymo užtikrinimas, reikalinga abiejų šių priemonių sąveika, kad būtų pasiektas kuo didesnis konkurencijos taisyklių veiksmingumas. Būtina nuosekliai reglamentuoti tų abiejų formų vykdymo užtikrinimo koordinavimą, pavyzdžiui, teisės susipažinti su konkurencijos institucijų turimais dokumentais tvarką. Užtikrinus toki koordinavimą Sąjungos lygmeniu, taip pat bus išvengta taikytinų taisyklių skirtingumo, kuris galėtų kelti pavojų tinkamam vidaus rinkos veikimui;
- (7) pagal SESV 26 straipsnio 2 dalį vidaus rinką sudaro vidaus sienų neturinti erdvė, kurioje užtikrinamas laisvas prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas. Valstybių narių taisyklės, kuriomis reglamentuojami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl Sąjungos arba nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimo, atlyginimo, labai skiriasi. Dėl tų skirtumų atsiranda netikrumas dėl sąlygų, kuriomis nukentėjusios šalys gali pasinaudoti iš SESV kylančia teise gauti kompensaciją, taip pat daromas poveikis tikrajam tokios teisės veiksmingumui. Kadangi nukentėjusios šalys dažnai renka reikalauti atlyginti žalą savo įsisteigimo valstybėje narėje, dėl nacionalinių taisyklių skirtumų ieškinių dėl žalos atlyginimo sąlygos yra nevienodos ir todėl gali būti daromas poveikis konkurencijai tose rinkose, kuriose veikia tiek tos nukentėjusios šalys, tiek pažeidimą padariusios įmonės;
- (8) įvairiose valstybėse narėse įsteigtoms ir veikiančioms įmonėms taikomos skirtingos procesinės taisyklės, nuo kurių labai priklauso, kokio masto atsakomybė už konkurencijos teisės pažeidimą šioms įmonėms gali tekti. Dėl tokio nevienodo Sąjungos teisėje numatytos teisės gauti kompensaciją vykdymo užtikrinimo ne tik kai kurios SESV 101 arba 102 straipsnį pažeidusios įmonės gali įgyti konkurencinį pranašumą, bet taip pat gali sumažėti paskatų naudotis įsisteigimo ir prekių tiekimo ar paslaugų teikimo teisėmis tose valstybėse narėse, kuriose teisės gauti kompensaciją vykdymas užtikrinamas veiksmingiau. Kadangi valstybėse narėse taikomos atsakomybės tvarkos skirtumai gali turėti neigiamos įtakos tiek konkurencijai, tiek tinkamam vidaus rinkos veikimui, šią direktyvą tikslinga grįžti dvejopu teisiniu pagrindu, t. y. SESV 103 ir 114 straipsniais;
- (9) atsižvelgiant į tai, kad didelio masto konkurencijos teisės pažeidimai dažnai turi tarpvalstybinių aspektų, būtina užtikrinti vienodesnes sąlygas vidaus rinkoje veikiančioms įmonėms ir pagerinti sąlygas vartotojams naudotis vidaus rinkoje jiems priklausančiomis teisėmis. Tikslinga padidinti teisinį tikrumą ir sumažinti skirtumus tarp valstybių narių nacionalinių taisyklių, kuriomis reglamentuojami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl Sąjungos konkurencijos teisės ir nacionalinės konkurencijos teisės, kai pastaroji taikoma paraleliai su Sąjungos konkurencijos teise, pažeidimų, atlyginimo. Derinant tas taisykles bus padedama užkirsti kelią dar didesniems valstybių narių taisyklių, kuriomis reglamentuojami ieškiniai dėl žalos atlyginimo konkurencijos bylose, skirtumams;
- (10) Reglamento (EB) Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „valstybių narių konkurencijos institucijos ar nacionaliniai teismai, taikydami nacionalinius konkurencijos įstatymus susitarimams, įmonių asociacijų sprendimams ar suderintiems veiksams tokia prasme, kaip apibrėžta [SESV 101 straipsnio 1 dalyje], jei jie gali paveikti prekybą tarp valstybių narių tokia prasme, kaip apibrėžta minėtojo straipsnio dalyje, tokiems susitarimams, sprendimams ar suderintiems veiksams taiko ir [SESV 101 straipsnį]. Valstybių narių konkurencijos institucijos ar nacionaliniai teismai, taikydami nacionalinius konkurencijos įstatymus bet kuriam [SESV 102 straipsniu] draudžiamam piktnaudžiavimui, taiko ir [SESV 102 straipsnį].“ Kad vidaus rinka veiktų tinkamai, kad būtų pasiektas didesnis teisinis tikrumas ir kad įmonėms bei vartotojams būtų sudarytos vienodesnės sąlygos, tikslinga į direktyvos taikymo sritį įtraukti ir ieškinius dėl žalos atlyginimo, grindžiamus nacionalinės konkurencijos teisės, kai ji taikoma remiantis Reglamento (EB) Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalimi, pažeidimu. Priešingu atveju, taikant skirtingas taisykles dėl civilinės atsakomybės už SESV 101 ar 102 straipsnių pažeidimus ir už taisyklių, nustatytų nacionalinėje konkurencijos teisėje, kuri turi būti taikoma tose pačiose bylose lygiagrečiai Sąjungos konkurencijos

teisei, pažeidimus, būtų daromas neigiamas poveikis ieškovų padėčiai toje pačioje byloje bei jų ieškinių apimčiai ir būtų trukdoma tinkamam vidaus rinkos veikimui. Šia direktyva neturėtų būti daromas poveikis ieškiniams dėl žalos, patirtos dėl nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimų, kurie nedaro poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai, kaip apibrėžta SESV 101 ar 102 straipsniuose, atlyginimo;

- (11) jei nėra atitinkamų Sąjungos teisės nuostatų, ieškiniai dėl žalos atlyginimo reglamentuojami valstybių narių nacionalinėmis taisyklėmis ir procedūromis. Remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) praktika, bet kuris asmuo gali reikalauti kompensacijos už patirtą žalą, jei tarp tos žalos ir konkurencijos teisės pažeidimo yra priežastinis ryšys. Visos nacionalinės taisyklės, kuriomis reglamentuojama teisė gauti kompensaciją už žalą, patirtą dėl SESV 101 arba 102 straipsnio pažeidimo, įskaitant taisykles, susijusias su į šią direktyvą neįtrauktais aspektais (pavyzdžiui, pažeidimo ir žalos priežastinio ryšio sąvoka), turi atitikti veiksmingumo ir lygiavertiškumo principus. Tai reiškia, kad taisyklės neturėtų būti suformuluotos arba taikomos taip, kad būtų pernelyg sunku arba praktiškai neįmanoma naudotis SESV užtikrinta teise gauti kompensaciją, arba būti nepalankesnės negu taisyklių, taikomų panašioms ieškiniams pagal nacionalinę teisę, atveju. Jeigu valstybių narių nacionalinėje teisėje numatyta kitų sąlygų kompensacijai gauti, tokių kaip atsakomybės priskiriamumas, adekvatumas ar kaltumas, joms turėtų būti leidžiama toliau taikyti tokias sąlygas, jei jos neprieštarauja Teisingumo Teismo praktikai, veiksmingumo bei ekvivalentiškumo principams ir šiai direktyvai;
- (12) šia direktyva dar kartą patvirtinamos *acquis communautaire* nuostatos dėl Sąjungos teisės gauti kompensaciją už žalą, patirtą dėl Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimo, visų pirma nuostatos, susijusios su teise teikti ieškinį ir žalos apibrėžtimi, kaip nurodyta Teisingumo Teismo praktikoje, ir neužkertamas kelias tolesnei šio *acquis* raidai. Bet kuris asmuo, patyręs žalą dėl tokio pažeidimo, gali reikalauti kompensacijos už faktinius nuostolius (*damnum emergens*), už negautas pajamas (prarastą pelną arba *lucrum cessans*) ir palūkanų, nepriklausomai nuo to, ar nacionalinėje teisėje tos kategorijos apibrėžiamos atskirai ar kartu. Palūkanų mokėjimas yra esminis kompensacijos elementas, kad patirta žala būtų atlyginta atsižvelgiant į praėjusį laiką, ir jos turėtų būti mokėtinos už laikotarpį nuo žalos padarymo iki kompensacijos sumokėjimo, nedarant poveikio tokių palūkanų apibrėžimui (kompensacinės palūkanos ar delspinigiai) pagal nacionalinę teisę ir tam, ar į praėjusį laiką atsižvelgiama kaip į atskirą kategoriją (palūkanos), ar kaip į faktinių nuostolių ar prarasto pelno sudedamąją dalį. Valstybės narės turi nustatyti tuo tikslu taikytinas taisykles;
- (13) teisė į kompensaciją pripažįstama visiems fiziniams arba juridiniams asmenims (vartotojams, įmonėms ir viešosioms valdžios institucijoms), nepriklausomai nuo to, ar esama tiesioginių sutartinių santykių su pažeidimą padariusia įmone ir ar konkurencijos institucija yra anksčiau nustačiusi pažeidimą. Šia direktyva neturėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų kolektyvinio teisių gynimo mechanizmus, skirtus SESV 101 ir 102 straipsnių vykdymui užtikrinti. Nedarant poveikio kompensavimui už galimybių praradimą, visiškas kompensavimas pagal šią direktyvą neturėtų lemti kompensacijos permokos, pavyzdžiui, dėl baudinių nuostolių, daugkartinės žalos ar kitų nuostolių;
- (14) nagrinėjant ieškinius dėl žalos, patirtos dėl Sąjungos arba nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimų, atlyginimo, paprastai reikia atlikti sudėtingą faktinę ir ekonominę analizę. Įrodymus, reikalingus reikalavimui atlyginti žalą pagrįsti, dažnai turi vien tik priešinga ginčo šalys arba trečiosios šalys, o ieškovui jie nėra pakankamai žinomi arba prieinami. Tokiomis aplinkybėmis griežti teisiniai reikalavimai ieškovams išsamiai pateikti visus jų bylos faktus ieškinio nagrinėjimo pradžioje ir pateikti tiksliai įvardintus patvirtinamuosius įrodymus gali nepagrįstai trukdyti veiksmingai pasinaudoti SESV užtikrinta teise gauti kompensaciją;
- (15) teikiant ieškinius dėl žalos, patirtos dėl Sąjungos arba nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimo, atlyginimo, svarbus vaidmuo tenka įrodymams. Tačiau, kadangi konkurencijos teisės pažeidimų byloms būdinga informacijos asimetrija, tikslinga užtikrinti, kad ieškovams būtų suteikta teisė siekti, kad būtų atskleisti su jų ieškiniu susiję įrodymai, nereikalaujant nurodyti individualių įrodymų elementų. Siekiant užtikrinti lygias bylinėjimosi galimybes, tos priemonės ieškiniuose dėl žalos atlyginimo turėtų būti prieinamos ir atsakovams, kad jie galėtų prašyti ieškovų atskleisti įrodymus. Nacionaliniai teismai taip pat turėtų galėti nurodyti, kad tokius įrodymus atskleistų trečiosios šalys, įskaitant viešąsias valdžios institucijas. Tais atvejais, kai nacionalinis teismas pageidauja nurodyti, kad įrodymus atskleistų Komisija, prašymams pateikti informaciją taikomas Sąjungos ir valstybių narių lojalaus bendradarbiavimo principas, nustatytas ES sutarties 4 straipsnio 3 dalyje, ir Reglamento (EB) Nr. 1/2003 15 straipsnio 1 dalis. Jei nacionaliniai teismai nurodo viešosioms valdžios institucijoms atskleisti įrodymus, taikomi teisinio ir administracinio bendradarbiavimo pagal Sąjungos ar nacionalinę teisę principai;

- (16) nacionaliniai teismai, vykdydami jų griežtą priežiūrą, ypač atskleidimo priemonių būtinumo ir proporcingumo atžvilgiu, turėtų turėti galimybę vienos iš šalių prašymu nurodyti atskleisti tiksliai įvardintus įrodymus ar įrodymų kategorijas. Remiantis proporcingumo reikalavimu, nurodymas atskleisti įrodymus gali būti duodamas tik tuomet, kai ieškovas, remdamasis pagrįstai jam prieinamais faktais, įtikina, kad jis patyrė žalą, kurią padarė atsakovas. Kai prašymu dėl atskleidimo siekiama gauti tam tikros kategorijos įrodymų, ta kategorija turėtų būti apibūdinta nurodant bendrus jos sudėtinių elementų bruožus, tokius kaip dokumentų, kuriuos prašoma atskleisti, pobūdis, dalykas ar turinys, laikotarpis, kuriuo jie buvo parengti, arba kitus kriterijus, su sąlyga, kad tos kategorijos įrodymai yra svarbūs, kaip apibrėžta šioje direktyvoje. Tokios kategorijos turėtų būti apibrėžtos kuo tiksliau ir siauriau remiantis pagrįstai prieinamais faktais;
- (17) kai teismas vienoje valstybėje narėje prašo kitos valstybės narės kompetentingo teismo surinkti įrodymus arba prašo tiesiogiai surinkti įrodymus kitoje valstybėje narėje, taikomos Tarybos reglamento (EB) Nr. 1206/2001 ⁽¹⁾ nuostatos;
- (18) nagrinėjant ieškinius dėl žalos atlyginimo iš esmės turėtų būti galima naudoti svarbius įrodymus, kuriuose yra verslo paslapčių arba kitos konfidencialios informacijos, tačiau tokią konfidencialią informaciją reikia tinkamai apsaugoti. Todėl nacionaliniai teismai turėtų disponuoti įvairiomis priemonėmis tokiai konfidencialiai informacijai apsaugoti, kad nagrinėjant bylą ji nebūtų atskleista. Tos priemonės galėtų apimti galimybę redaguoti dokumentų vietas, kuriose pateikiama neskelbtinos informacijos, rengti uždarus posėdžius, riboti asmenų, turinčių, kuriems leidžiama susipažinti su įrodymais, ratą ir nurodyti ekspertams rengti informacijos santraukas apibendrintai arba kitokia nekonfidencialia forma. Vis dėlto priemonės verslo paslaptims ir kitai konfidencialiai informacijai apsaugoti neturėtų trukdyti pasinaudoti teise gauti kompensaciją;
- (19) šia direktyva nedaromas poveikis nei valstybių narių įstatymuose numatytai galimybei teikti apeliacinius skundus dėl atskleidimo, nei tokių skundų teikimo sąlygoms;
- (20) Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1049/2001 ⁽²⁾ reglamentuojama galimybė visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais; jis parengtas taip, kad visuomenė turėtų kuo platesnę teisę susipažinti su tų institucijų dokumentais. Vis dėlto ta teisė turi tam tikras ribas, grindžiamas su viešaisiais ar privačiais interesais susijusiomis priežastimis. Tai reiškia, kad to reglamento 4 straipsnyje išdėstytų išimčių sistema yra pagrįsta siekimu konkrečiu atveju rasti pusiausvyrą tarp priešingų interesų, būtent, viena vertus, interesų, kuriems atitinkamų dokumentų atskleidimas būtų palankus, ir, kita vertus, tų interesų, kuriems toks atskleidimas pakenktų. Ši direktyva neturėtų daryti poveikio tokioms pagal Reglamentą (EB) Nr. 1049/2001 taikomoms taisyklėms ir praktikai;
- (21) kad Komisija ir nacionalinės konkurencijos institucijos veiksmingai ir nuosekliai taikytų SESV 101 ir 102 straipsnius, reikia visoje Sąjungoje užtikrinti bendrą požiūrį į įrodymų, kurie įtraukti į konkurencijos institucijos bylą, atskleidimą. Atskleidžiant įrodymus neturėtų būti nederamai trukdoma konkurencijos institucijai veiksmingai užtikrinti konkurencijos teisės vykdymą. Ši direktyva netaikoma konkurencijos institucijų vidaus dokumentų ar susirašinėjimo su kitomis konkurencijos institucijomis atskleidimui;
- (22) siekiant užtikrinti veiksmingą teisės gauti kompensaciją apsaugą, nebūtina ieškovui atskleisti visų dokumentų, susijusių su procesu pagal SESV 101 ar 102 straipsnį, remiantis tik tuo, kad ieškovas ketina pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo, nes itin mažai tikėtina, kad ieškinyje dėl žalos atlyginimo turės būti grindžiamas visais įrodymais, turimais su tuo procesu susijusioje byloje;
- (23) turėtų būti atidžiai įvertintas proporcingumo reikalavimas, kai dėl įrodymų atskleidimo gali būti pakenkta konkurencijos institucijos tyrimo strategijai, nes būtų atskleista, kokie dokumentai yra byloje, arba padarytas neigiamas poveikis įmonių ir konkurencijos institucijų bendradarbiavimui. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti „zondavimo ekspedicijų“ (t. y., konkrečiai neapibrėžtų ar itin plačiai apibrėžtų paieškų, kai ieškoma informacijos, kurios aktualumas procese dalyvaujančioms šalims mažai tikėtinas) prevencijai. Todėl neturėtų būti laikoma, kad prašymai atskleisti įrodymus yra proporcingi, kai juose prašoma bendrai atskleisti konkurencijos institucijos byloje esančius dokumentus, susijusius su tam tikra byla ar bendru dokumentų, kuriuos pateikė šalis konkrečios bylos atveju, atskleidimu. Tokie plataus pobūdžio prašymai atskleisti įrodymus taip pat būtų nesuderinami su prašančiosios šalies pareiga kuo tiksliau ir siauriau konkrečiai nurodyti įrodymus arba įrodymų kategorijas;

⁽¹⁾ 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose (OL L 174, 2001 6 27, p. 1).

⁽²⁾ 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001 5 31, p. 43).

- (24) šia direktyva nedaromas poveikis teismų teisei remiantis Sąjungos ar nacionaline teise įvertinti veiksmingo viešojo konkurencijos teisės vykdymo užtikrinimo interesą, kai nurodoma atskleisti bet kokios rūšies įrodymus, išskyrus pareiškimus pagal baudų neskrymo programą ir susitarimo pareiškimus;
- (25) bet kuriam atskleidimui turėtų būti taikoma išimtis, kai, jį suteikus, būtų nepagrįstai trukdoma konkurencijos institucijos vykdomam Sąjungos arba nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimo tyrimui. Todėl informaciją, kurią parengė konkurencijos institucija nagrinėdama bylą siekiant užtikrinti Sąjungos arba nacionalinės konkurencijos teisės vykdymą ir kuri buvo išsiųsta to proceso šalims (pavyzdžiui, prieštaravimo pareiškimą), arba informaciją, kurią parengė to proceso šalis (pavyzdžiui, atsakymai į konkurencijos institucijos prašymus pateikti informaciją ar liudytojų pareiškimai), nagrinėjant ieškinius dėl žalos atlyginimo turėtų būti galima atskleisti tik po to, kai konkurencijos institucija baigia nagrinėti bylą, pavyzdžiui, priimdama sprendimą pagal Reglamento (EB) Nr. 1/2003 5 straipsnį arba III skyrių, išskyrus sprendimus dėl laikinųjų priemonių;
- (26) baudų neskrymo programos ir susitarimo procedūros yra svarbios Sąjungos konkurencijos teisės viešojo vykdymo užtikrinimo priemonės, nes jos padeda aptikti sunkiausius konkurencijos teisės pažeidimus ir efektyviai už juos persekioti bei skirti sankcijas. Be to, kadangi daug konkurencijos institucijų sprendimų kartelių bylose grindžiami prašymu neskirti baudų, o ieškiniai dėl žalos atlyginimo kartelių bylose paprastai remiasi tais sprendimais, baudų neskrymo programos yra taip pat svarbios, kad ieškiniai dėl žalos atlyginimo kartelių bylose būtų veiksmingi. Tokiomis aplinkybėmis įmonės galėtų būti atgrasintos nuo bendradarbiavimo su konkurencijos institucijomis pagal baudų neskrymo programą ir susitarimo procedūras, jei būtų atskleisti jų pateikti įrodymai prieš save, pavyzdžiui, pareiškimai pagal baudų neskrymo programą ir susitarimo pareiškimai, kurie buvo pateikti tik tokio bendradarbiavimo su konkurencijos institucijomis tikslu. Dėl tokio atskleidimo bendradarbiaujančioms įmonėms arba jų vadovaujantiems darbuotojams gręstų civilinė arba baudžiamoji atsakomybė blogesnėmis sąlygomis negu pažeidimo bendrininkams, kurie nebendradarbiauja su konkurencijos institucijomis. Siekiant užtikrinti, kad įmonės toliau būtų pasirengusios savanoriškai kreiptis į konkurencijos institucijas pateikdamos pareiškimus pagal baudų neskrymo programą arba susitarimo pareiškimus, atskleidžiant įrodymus tokiems dokumentams turėtų būti taikoma išimtis. Tokia išimtis turėtų būti taikoma pareiškimų pagal baudų neskrymo programą ar susitarimo pareiškimų pažodinėms citatoms, kurios yra kituose dokumentuose. Tokiais įrodymų atskleidimo apribojimais neturėtų būti trukdoma konkurencijos institucijoms skelbti sprendimus pagal taikomą Sąjungos arba nacionalinę teisę. Siekiant užtikrinti, kad šia absoliučia įrodymų atskleidimo išimtimi nebūtų nedaromai kliudoma nukentėjusių šalių teisei į kompensaciją, ji turėtų būti taikoma tik tiems savanoriškiems pareiškimams pagal baudų neskrymo programą ir susitarimo pareiškimams, kuriais pateikiami įrodymai prieš save;
- (27) šioje direktyvoje numatytais taisyklėmis dėl dokumentų, išskyrus baudų neskrymo pareiškimus ir susitarimo pareiškimus, atskleidimo užtikrinama, kad nukentėjusiosios šalys turėtų pakankamai kitų alternatyvių priemonių susipažinti su svarbiais įrodymais, kurių reikia jų ieškiniams dėl žalos atlyginimo parengti. Nacionaliniai teismai turėtų turėti galimybę ieškovo prašymu patys susipažinti su dokumentais, kurių atveju remiamasi išimtimi, kad įsitikintų, ar jų turinys neviršija šioje direktyvoje nustatytų pareiškimų pagal baudų neskrymo programą ir susitarimo pareiškimų apibrėžčių. Visą tų apibrėžčių ribas viršijantį turinį laikantis atitinkamų sąlygų turėtų būti galima atskleisti;
- (28) nagrinėdami ieškinius dėl žalos atlyginimo, nacionaliniai teismai turėtų turėti galimybę bet kuriuo metu nurodyti atskleisti įrodymus, egzistuojančius nepriklausomai nuo konkurencijos institucijos nagrinėjamos bylos („jau egzistuojanti informacija“);
- (29) konkurencijos institucijai atskleisti įrodymus turėtų būti nurodoma tik tuomet, kai tų įrodymų negalima pagrįstai gauti iš kitos šalies ar trečiosios šalies;
- (30) remiantis Reglamento (EB) Nr. 1/2003 15 straipsnio 3 dalimi, konkurencijos institucijos savo iniciatyva gali nacionaliniams teismams raštu pateikti pastabas dėl SESV 101 arba 102 straipsnio taikymo. Siekiant išlaikyti viešojo vykdymo užtikrinimo indėlį taikant šiuos straipsnius, konkurencijos institucijos taip pat turėtų turėti galimybę savo iniciatyva nacionaliniam teismui pateikti savo pastabas, kad būtų įvertintas institucijos byloje turimų įrodymų atskleidimo proporcingumas atsižvelgiant į tai, kokią poveikį toks atskleidimas turėtų konkurencijos teisės viešojo vykdymo užtikrinimo veiksmingumui. Valstybės narės turėtų turėti galimybę nustatyti sistemą, pagal kurią konkurencijos institucija būtų informuojama apie prašymus atskleisti informaciją, kai asmuo, prašantis atskleisti įrodymus, arba asmuo, kurio prašoma atskleisti įrodymus, yra susijęs su tos konkurencijos institucijos atliekamu įtariamo pažeidimo tyrimu, nedarant poveikio nacionaliniams įstatymams, kuriuose numatyta *ex parte* procedūra;

- (31) bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, gavęs įrodymų pasinaudodamas galimybe susipažinti su konkurencijos institucijos byla, turėtų galėti tuos įrodymus panaudoti nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo, kurio šalimi jis yra. Toks naudojimas turėtų būti leidžiamas ir fiziniam ar juridiniam asmeniui, perėmusiam jo teises ir pareigas, įskaitant jo ieškinio perėmimą. Jei įrodymus gavo juridinis asmuo, priklausantis įmonių grupei, kuri taikant SESV 101 ir 102 straipsnius laikoma sudarančia vieną įmonę, kiti juridiniai asmenys, priklausantys tai pačiai įmonei, taip pat turėtų galėti naudoti tuos įrodymus;
- (32) vis dėlto įrodymų, gautų susipažinus su konkurencijos institucijos byla, naudojimas neturėtų nepagrįstai kliudyti konkurencijos institucijai užtikrinti veiksmingą konkurencijos teisės vykdymą. Siekiant užtikrinti, kad nebūtų pakenkta šioje direktyvoje numatytiems įrodymų atskleidimo apribojimams, įrodymų rūšių, nurodytų 24 ir 25 konstatuojamosiose dalyse, kurios gautos vien tik susipažinus su konkurencijos institucijos byla, naudojimas turėtų būti apribojamas tokiomis pat sąlygomis. Apribojimai turėtų pasireikšti pripažįstant įrodymus nepriimtinais nagrinėjant ieškinius dėl žalos atlyginimo arba užtikrinant jų apsaugą kitais būdais pagal taikytinas nacionalines taisykles, kad būtų visiškai užtikrintas tokios rūšies įrodymų naudojimo apribojimas. Be to, iš konkurencijos institucijos gauti įrodymai neturėtų tapti mainų objektu. Todėl galimybė naudoti įrodymus, surinktus vien tik susipažinus su konkurencijos institucijos byla, turėtų būti suteikiama tik fiziniams ar juridiniams asmenims, kuriems pirmiausia buvo suteikta galimybė su ja susipažinti, ir jų teisių perėmėjams. Tačiau tuo apribojimu, siekiant išvengti įrodymų mainų, netrukdoma nacionaliniams teismams nurodyti atskleisti tuos įrodymus, laikantis šioje direktyvoje nustatytų sąlygų;
- (33) pateikiant ieškinį dėl žalos atlyginimo arba konkurencijos institucijai pradedant tyrimą gali kilti pavojus, kad atitinkami asmenys gali sunaikinti arba slėpti įrodymus, kurie būtų naudingi nukentėjusios šalies reikalavimui atlyginti žalą pagrįsti. Siekiant užkirsti kelią atitinkamų įrodymų sunaikinimui ir užtikrinti, kad būtų laikomasi teismo nurodymų atskleisti įrodymus, nacionaliniai teismai turėtų turėti galimybę taikyti pakankamai atgrasomas sankcijas. Teismo proceso šalims rizika, kad byloje dėl žalos atlyginimo bus padarytos nepalankios išvados, gali būti itin veiksminga sankcija, padedanti išvengti vilkinimo. Taip pat turėtų būti numatytos sankcijos už pareigos saugoti konfidencialią informaciją nesilaikymą ir piktnaudžiavimą atskleidus įrodymus gauta informacija. Be to, sankcijas turėtų būti galima taikyti, jei ieškiniuose dėl žalos atlyginimo piktnaudžiauama informacija, gauta pasinaudojus galimybe susipažinti su konkurencijos institucijos byla;
- (34) kad Komisija ir nacionalinės konkurencijos institucijos veiksmingai ir nuosekliai taikytų SESV 101 ir 102 straipsnius, būtina visoje Sąjungoje užtikrinti bendrą požiūrį į nagrinėjant pažeidimą priimtų nacionalinių konkurencijos institucijų galutinių sprendimų poveikį tolesniems ieškiniams dėl žalos atlyginimo. Šie sprendimai priimami tik informavus Komisiją apie numatomą sprendimą arba, kai jo nėra, apie bet kurį kitą dokumentą, kuriame nurodomi siūlomi veiksmai pagal Reglamento (EB) Nr. 1/2003 11 straipsnio 4 dalį, ir jei Komisija dar nėra perėmusi nacionalinės konkurencijos institucijos kompetencijos pradedama procesą pagal to reglamento 11 straipsnio 6 dalį. Tuo tikslu Komisija turėtų užtikrinti nuoseklų Sąjungos konkurencijos teisės taikymą, dvišaliu pagrindu ir per Europos konkurencijos tinklą teikdama gaires nacionalinėms konkurencijos institucijoms. Siekiant didinti teisinį tikrumą, vengti nenuoseklumo taikant SESV 101 ir 102 straipsnius, didinti ieškinių dėl žalos atlyginimo veiksmingumą bei procesinį efektyvumą ir gerinti vidaus rinkos veikimą įmonių ir vartotojų atžvilgiu, nacionalinės konkurencijos institucijos ar apeliacinės instancijos teismo galutinis sprendimas, kuriuo nustatytas SESV 101 arba 102 straipsnio pažeidimas, neturėtų būti iš naujo ginčijamas vėlesniuose ieškiniuose dėl žalos atlyginimo. Todėl ieškiniuose, pareikštuose su tuo pažeidimu susijusios nacionalinės konkurencijos institucijos arba apeliacinės instancijos teismo valstybėje narėje, toks pažeidimo konstatavimas turėtų būti laikomas neginčijamai nustatytu. Tačiau pažeidimo konstatavimo poveikis turėtų apimti tik pažeidimo pobūdį ir jo apimtį materialiniu, asmenų, laiko ir teritoriniu atžvilgiu, kaip nustatė konkurencijos institucija arba apeliacinės instancijos teismas, naudodamasis savo jurisdikcija. Jei sprendimu daroma išvada, kad nacionalinės konkurencijos teisės nuostatos pažeistos, tais atvejais, kai toje pačioje byloje lygiagrečiai taikomos Sąjungos ir nacionalinė konkurencijos teisė, toks pažeidimo konstatavimas turėtų būti laikomas neginčijamai nustatytu.
- (35) tais atvejais, kai ieškinyje dėl žalos atlyginimo pareikštas valstybėje narėje, kuri nėra SESV 101 arba 102 straipsnio pažeidimą, su kuriuo yra susijęs ieškinyje, konstatavusios nacionalinės konkurencijos institucijos arba apeliacinės instancijos teismo valstybė narė, turėtų būti leidžiama tą galutinį sprendimą padarytą nacionalinės konkurencijos institucijos arba apeliacinės instancijos teismo išvadą pateikti nacionaliniam teismui bent jau kaip *prima facie* įrodymą, kad buvo padarytas konkurencijos teisės pažeidimas. Prireikus ši išvada gali būti vertinama kartu su bet kuriais kitais šalių pateiktais įrodymais. Nacionalinių konkurencijos institucijų ir apeliacinės instancijos teismų sprendimų, kuriais nustatytas konkurencijos taisyklių pažeidimas, poveikis nedaro poveikio nacionalinių teismų teisėms ir pareigoms pagal SESV 267 straipsnį;

- (36) nacionalinėmis taisyklėmis, reglamentuojančiomis senaties terminų pradžią, trukmę, sustabdymą arba nutraukimą, neturėtų būti nederamai trukdoma pareikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo. Tai ypač svarbu, kai ieškiniai yra grindžiami konkurencijos institucijos išvada arba apeliacinės instancijos teismo išvada, kad padarytas pažeidimas. Tuo tikslu turėtų būti galima pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo ir po to, kai konkurencijos institucija baigė nagrinėti bylą, kuria siekiama užtikrinti nacionalinės ir Sąjungos konkurencijos teisės vykdymą. Senaties terminas neturėtų prasidėti, iki kol pažeidimas pasibaigs, ir anksčiau, nei ieškovas sužino arba pagrįstai galima manyti, kad ieškovas turėjo žinoti apie elgesį, kuriuo padaromas pažeidimas, faktą, kad dėl šio pažeidimo jis patyrė žalą, ir tą žalą padariusio pažeidėjo tapatybę. Valstybės narės turėtų turėti galimybę palikti galioti arba nustatyti neatnaujinamus paprastai taikomos senaties terminus, su sąlyga, kad tokių neatnaujinamų senaties terminų trukmė nesudaro praktiškai neįmanomų arba pernelyg sudėtingų sąlygų naudotis teise gauti visą kompensaciją;
- (37) kai konkurencijos taisyklės kartu pažeidžia kelios įmonės, pavyzdžiui, kartelių atvejais, tikslinga nustatyti, kad tie kartu pažeidimą padarę pažeidėjai būtų solidariai atsakingi už visą dėl pažeidimo padarytą žalą. Kartu pažeidimą padaręs pažeidėjas turėtų turėti teisę susigrąžinti savo įnašą iš kitų kartu pažeidimą padariusių pažeidėjų, jei jis sumokėjo didesnę kompensacijos dalį, nei turėtų. Ši dalis, t. y. konkretaus pažeidėjo santykinė atsakomybė, ir atitinkami kriterijai, pavyzdžiui, apyvarta, rinkos dalis arba vaidmuo kartelyje, nustatoma pagal taikomą nacionalinę teisę, kartu laikantis veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų;
- (38) įmonės, bendradarbiaujančios su konkurencijos institucijomis pagal baudų neskyrimo programą, vaidina svarbų vaidmenį nustatant slaptus kartelinius pažeidimus ir juos nutraukiant, dėl to žala, kuri būtų padaryta, jei pažeidimas nebūtų buvęs nutrauktas, neretai sumažėja. Todėl tikslinga numatyti, kad įmonėms, kurioms konkurencijos institucija pagal baudų neskyrimo programą neskyrė baudų, būtų apsaugotos nuo pernelyg didelių reikalavimų atlyginti žalą, atsižvelgiant į tai, kad pažeidimą nustačiusios konkurencijos institucijos sprendimas įmonėms, kurioms neskiriamos baudos, gali tapti galutiniu anksčiau, negu toks sprendimas taps galutiniu įmonėms, kurioms baudos gali būti skirtos, ir todėl apsaugos gavėja gali tapti ieškinio objektu, kuriam teikiama pirmenybė. Todėl tikslinga įmonę, kuriai neskiriamos baudos, iš principo atleisti nuo solidariosios atsakomybės už visą žalą ir numatyti, kad jos įnašas kartu pažeidimą padariusių pažeidėjų atžvilgiu neviršytų jos tiesioginiams ir netiesioginiams pirkėjams arba, pirkėjų kartelio atveju, tiesioginiams ir netiesioginiams tiekėjams padarytos žalos. Jei dėl kartelio žalą patyrė kiti subjektai, kurie nėra pažeidėjų klientai ar tiekėjai, įmonės, kuriai neskiriamos baudos, įnašas neturėtų viršyti jos santykinės atsakomybės už žalą, padarytą dėl kartelio. Ta dalis turėtų būti nustatyta pagal tas pačias taisykles, kurios taikomos pažeidėjų atitinkamoms dalims nustatyti. Įmonė, kuriai neskiriamos baudos, turėtų likti visapusiškai atsakinga kitoms nukentėjusiosioms šalims, kurios nėra jos tiesioginiai arba netiesioginiai pirkėjai arba tiekėjai, tik tuo atveju, jei šios šalys negali gauti visos kompensacijos iš kitų pažeidėjų;
- (39) žala, išreikšta faktiniais nuostoliais, gali atsirasti dėl kainos, kuri buvo faktiškai sumokėta, ir kainos, kuri būtų sumokėta, jei pažeidimo nebūtų, skirtumo. Kai nukentėjusioji šalis faktinius nuostolius sumažina, juos visus arba jų dalį perkeldama savo pirkėjams, perkelti nuostoliai nebėra žala, už kurią juos perkėlusiai šaliai turi būti kompensuota. Todėl iš esmės tikslinga pažeidėjui, kaip vienos iš gynybos priemonių dėl reikalavimo atlyginti žalą atveju, leisti remtis argumentu, kad faktiniai nuostoliai buvo perkelti. Tikslinga nustatyti, kad pažeidėjas, kaip gynybos priemonę naudojantis antkainio perkėlimo argumentą, turi įrodyti, kad antkainis egzistavo ir koku mastu jis buvo perkeltas. Ši įrodinėjimo pareiga neturėtų daryti poveikio pažeidėjo galimybei naudotis kitais nei jo turimi įrodymais, pavyzdžiui, įrodymais, kurie jau gauti nagrinėjant ieškinį, ar įrodymais, kuriuos turi kitos šalys arba trečiosios šalys.
- (40) tais atvejais, kai dėl antkainio perkėlimo sumažėjo pardavimo apimtis ir tokiu būdu buvo patirta žala, nes buvo negautos pajamos, neturėtų būti daromas poveikis teisei reikalauti kompensacijos už tokias negautas pajamas;
- (41) priklausomai nuo sąlygų, kuriomis veikia įmonės, gali būti nusistovėjusi komercinė praktika kainų padidėjimą perkelti tolesnei tiekimo grandinės grandžiai. Vartotojai arba įmonės, kuriems taip buvo perkelti faktiniai nuostoliai, patyrė žalą, padarytą dėl Sąjungos arba nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimo. Nors tokią žalą turėtų kompensuoti pažeidėjas, iš pažeidėjo tiesiogiai nepirkusiems vartotojams ar įmonėms gali būti ypač sunku įrodyti tokios žalos mastą. Todėl tikslinga nustatyti, kad kai reikalavimo atlyginti žalą pagrįstumas arba priteistinos sumos už žalą dydis priklauso nuo to, ar pažeidėjo tiesioginio pirkėjo sumokėtas antkainis buvo perkeltas netiesioginiam

pirkėjui ir koku mastu jis buvo perkeltas, laikoma, kad pastarasis pateikė įrodymą, kad tiesioginio pirkėjo sumokėtas atkainis buvo perkeltas į jo lygį, jei jis gali įrodyti *prima facie*, kad toks perkėlimas įvyko. Ši prezumpcija, kuri gali būti ginčijama, taikoma, nebent pažeidėjas gali teismui priimtiniu būdu pagrįstai įrodyti, kad faktinis nuostolis nebuvo perkeltas netiesioginiam pirkėjui arba jam buvo perkeltas ne visas. Be to, tikslinga apibrėžti, kokiomis sąlygomis laikoma, kad netiesioginis pirkėjas pateikė tokį *prima facie* įrodymą. Įvertindamas perkeltą atkainio dydį, ginčą nagrinėjantis nacionalinis teismas turėtų turėti įgaliojimus nustatyti, kokia atkainio dalis buvo perkelta į netiesioginių pirkėjų lygį;

- (42) Komisija nacionaliniams teismams turėtų pateikti aiškias, paprastas ir išsamias gaires, kuriose nurodoma, kaip nustatyti netiesioginiams pirkėjams perkeltą atkainio dalį;
- (43) konkurencijos teisės pažeidimai dažnai yra susiję su prekių ar paslaugų pardavimo sąlygomis ir kaina, todėl atsiranda atkainis ir kita žala, kurią patiria pažeidėjų klientai. Pažeidimas taip pat gali būti susijęs su tiekimu pažeidėjui (pavyzdžiui, pirkėjų kartelio atveju). Tokiais atvejais faktiniai nuostoliai galėtų atsirasti dėl mažesnės kainos, kurią pažeidėjai moka savo tiekėjams. Atitinkamai tiems atvejams turėtų būti taikoma ši direktyva, visų pirma taisyklės, susijusios su atkainio perkėlimu;
- (44) ieškinius dėl žalos atlyginimo gali pareikšti tiek asmenys, pirkę prekių ar paslaugų iš pažeidėjo, tiek kiti toliau tiekimo grandinėje esantys pirkėjai. Kad teismo sprendimai tokiose susijusiose bylose būtų nuoseklūs ir taip būtų išvengta atvejų, kai žala dėl Sąjungos arba nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimo nevisiškai kompensuojama arba kai iš pažeidėjo reikalaujama sumokėti kompensaciją už žalą, nors žalos nebuvo patirta, ginčą nagrinėjantys nacionaliniai teismai turėtų turėti įgaliojimus apytikriai nustatyti, kokia atkainio proporcija buvo perkelta tiesioginiams ar netiesioginiams pirkėjams. Šiomis aplinkybėmis nacionaliniai teismai, pasinaudodami esamomis Sąjungos ir nacionalinės teisės procesinėmis ar materialinėmis priemonėmis, turėtų turėti galimybę deramai atsižvelgti į bet kokius susijusius ieškinius ir po jų nagrinėjimo priimtus sprendimus, ypač tais atvejais, kai konstatuojama, jog perkėlimas įrodytas. Nacionaliniai teismai turėtų turėti galimybę naudotis tinkamomis procesinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, sujungti ieškinius, siekiant užtikrinti, kad kompensacija, sumokėta už faktinius nuostolius bet kuriame tiekimo grandinės lygyje, nevirsytų tame lygyje dėl atkainio padarytos žalos. Tokios priemonės turėtų būti prieinamos ir tarpvalstybinėse bylose. Ši galimybė tinkamai atsižvelgti į sprendimus, neturėtų daryti poveikio asmenų, kurie nebuvo teismo proceso šalys, pagrindinėms teisėms į gynybą, teisėms į veiksmingas teisių gynimo priemones ir teisingą bylos nagrinėjimą ir nedaryti poveikio taisyklėms dėl tame kontekste priimtų teismo sprendimų įrodomosios galios. Galima, kad susiję ieškiniai, pateikti skirtingų valstybių narių teismams, būtų laikomi susijusiais, kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 ⁽¹⁾ 30 straipsnyje. Pagal tą straipsnį nacionaliniai teismai, išskyrus teismą, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, gali sustabdyti bylos nagrinėjimą arba, esant tam tikroms aplinkybėms, atsisakyti jurisdikcijos. Šia direktyva neturėtų būti daromas poveikis nacionalinių teismų teisėms ir pareigoms pagal tą reglamentą.
- (45) nukentėjusioji šalis, įrodžiusi, kad patyrė žalą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, turi įrodyti ir žalos apimtį, kad gautų atlyginimą už žalą. Žalos su konkurencijos teise susijusiose bylose dydžio nustatymas yra labai daug faktinių duomenų reikalaujantis procesas ir jame gali prireikti taikyti sudėtingus ekonominius modelius. Dažnai tai kainuoja labai brangiai, be to, ieškovams sunku gauti reikalingų duomenų savo reikalavimams pagrįsti. Pats žalos su konkurencijos teise susijusiose bylose dydžio nustatymas gali būti viena iš esminių kliūčių, trukdančių veiksmingai reikalauti kompensacijos;
- (46) nesant Sąjungos taisyklių, pagal kurias būtų nustatomas dėl konkurencijos teisės pažeidimo padarytos žalos dydis, kiekviena valstybė narė savo teisinėje sistemoje turi nustatyti savo pačios taisyklės žalos dydžiui įvertinti ir valstybės narės bei nacionaliniai teismai turi nustatyti, kokius reikalavimus turi įvykdyti ieškovas, kad įrodytų patirtos žalos dydį, metodus, kurie gali būti naudojami nustatant šį dydį, ir pasekmes, nesugebėjus visapusiškai įvykdyti tų reikalavimų. Tačiau šie nacionalinės teisės reikalavimai dėl žalos su konkurencijos teise susijusiose bylose dydžio nustatymo neturėtų būti mažiau palankūs už toje valstybėje narėje panašioms ieškiniams taikomus reikalavimus (lygiavertiškumo principas), taip pat juos taikant neturėtų būti praktiškai neįmanoma arba pernelyg sunku pasinaudoti Sąjungos teise į žalos atlyginimą už patirtą žalą (veiksmingumo principas). Todėl reikėtų atsižvelgti į šalių informacijos asimetriją ir į tai, kad nustatant žalos dydį reikia įvertinti, kaip atitinkama rinka būtų kitusi, jei pažeidimo nebūtų buvę. Atliekant tokį vertinimą, reikia atlikti palyginimą su padėtimi, kuri iš esmės yra hipotetinė,

⁽¹⁾ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012 12 20, p. 1).

todėl toks palyginimas niekada negali būti visiškai tikslus. Todėl tikslinga nacionaliniams teismams suteikti įgaliojimus apytikriai nustatyti žalos, patirtos dėl konkurencijos teisės pažeidimo, dydį. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad nacionalinės konkurencijos institucijos, gavusios prašymą, galėtų pakonsultuoti dėl žalos dydžio nustatymo. Siekiant užtikrinti nuoseklumą ir nuspėjamumą, Komisija turėtų teikti bendras gaires Sąjungos lygiu;

- (47) kad būtų pašalinta informacijos asimetrija ir išvengta kai kurių sunkumų, susijusių su žalos su konkurencijos teise susijusiose bylose dydžio nustatymu, ir kad būtų užtikrintas ieškinių dėl žalos atlyginimo veiksmingumas, tikslinga laikytis prezumpcijos, kad kartelinio pažeidimo buvo padaryta žala, ypač dėl poveikio kainoms. Priklausomai nuo bylos faktų, tai reiškia, kad dėl sudaryto kartelio padidėjo kaina arba buvo užkirstas kelias kainų mažėjimui, kuris būtų įvykęs, jei kartelis nebūtų buvęs sudarytas. Ši prezumpcija neturėtų būti taikoma konkrečiai žalos sumai. Pažeidėjai turėtų turėti galimybę ginčyti tokią prezumpciją. Tikslinga šią prezumpciją, kuri gali būti ginčijama, taikyti tik karteliams, atsižvelgiant į slaptą kartelio pobūdį, dėl kurio padidėja minėta informacijos asimetrija ir ieškovams tampa sunkiau gauti reikalingų įrodymų siekiant įrodyti, kad žala buvo padaryta;
- (48) kad pažeidėjai ir nukentėjusiosios šalys susidurtų su mažesniu netikrumu, atsakovams pageidautina pasiekti susitarimą „visiems laikams“. Todėl pažeidėjai ir nukentėjusiosios šalys turėtų būti skatinami susitarti dėl žalos, padarytos dėl konkurencijos teisės pažeidimo, kompensavimo naudojant ginčų sprendimo tarpusavio sutarimu mechanizmus, pavyzdžiui, ginčų sprendimą ne teisme (įskaitant tuos atvejus, kai teisėjas gali paskelbti ginčų sprendimą privalomu), arbitražą, tarpininkavimą ar taikinimą. Toks ginčų sprendimas tarpusavio sutarimu turėtų apimti, jei teisiškai įmanoma, kuo daugiau nukentėjusiųjų šalių ir pažeidėjų. Todėl šios direktyvos nuostatomis dėl ginčų sprendimo tarpusavio sutarimu siekiama palengvinti tokių mechanizmų naudojimą ir padidinti jų veiksmingumą;
- (49) senaties terminai pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo gali būti tokie, kad nukentėjusiosios šalys ir pažeidėjai neturėtų pakankamai laiko susitarti dėl mokėtinos kompensacijos. Todėl, kad abiem šalims būtų suteikta reali galimybė išspręsti ginčą tarpusavio sutarimu prieš kreipiantis į nacionalinį teismą, senaties terminus reikia sustabdyti, kol vyks ginčų sprendimo tarpusavio sutarimu procesas;
- (50) be to, kai šalys susitaria išspręsti ginčą tarpusavio sutarimu po to, kai pagal tą patį reikalavimą ieškinyje dėl žalos atlyginimo jau pateiktas nacionaliniam teismui, tas teismas turėtų turėti galimybę sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol vyks ginčų sprendimo tarpusavio sutarimu procesas. Spręsdamas, ar sustabdyti bylos nagrinėjimą, nacionalinis teismas turėtų atsižvelgti į skubos tvarkos privalumus;
- (51) kad būtų skatinama sudaryti tarpusavio sutarimo susitarimus, pažeidėjas, kuris atlygina žalą išsprendus ginčą tarpusavio sutarimu, neturėtų patekti į blogesnę padėtį negu kiti pažeidimo bendrininkai, jei nebūtų sudaromas tarpusavio sutarimo susitarimas. Taip gali atsitikti, jei susitarimą sudaręs pažeidėjas, net sudarius tarpusavio sutarimo susitarimą, tebėra visiškai solidariai atsakingas už pažeidimo padarytą žalą. Todėl iš esmės susitarimą sudaręs pažeidėjas neturėtų mokėti įnašo susitarimo nesudariusiems pažeidimo bendrininkams, jiems atlyginus žalą nukentėjusiajai šaliai, su kuria pirmasis pažeidėjas jau buvo susitaręs. Ši įnašo nemokėjimo taisyklė sietina su tuo, kad iš nukentėjusiosios šalies reikalaujamos sumos turėtų būti išskaičiuojama susitarimą sudariusio pažeidėjo jai padarytos žalos dalis neatsižvelgiant į tai, ar susitarimo suma yra lygi santykinę žalą, kurią susitarimą sudaręs pažeidimo bendrininkas padarė susitarimą sudariusiai nukentėjusiajai šaliai, daliai, ar nuo jos skiriasi. Ta santykinė dalis turėtų būti nustatyta pagal taisykles, kurios taikomos pažeidėjų atitinkamoms dalims nustatyti. Jei tokia dalis nebūtų išskaičiuojama, dėl susitarimų neteisingai nukentėtų tokių susitarimų šalimis nesantys pažeidėjai. Tačiau, kad būtų užtikrinta teisė į visą kompensaciją, susitarimą sudaręs pažeidimo bendrininkas vis tiek turės atlyginti žalą, jei tai yra vienintelė galimybė susitarimą sudariusiai nukentėjusiajai šaliai gauti kompensaciją už likusią reikalavimo dalį. Likusi reikalavimo dalis yra lygi susitarimą sudariusios nukentėjusiosios šalies reikalavimui, iš kurio išskaičiuota susitarimą sudariusio pažeidimo bendrininko žalos, kuri pažeidimu padaryta susitarimą sudariusiai nukentėjusiajai šaliai, dalis. Pastaroji galimybė reikalauti žalos atlyginimo iš bendrininko yra, nebent tarpusavio sutarimo susitarimo sąlygose aiškiai nurodyta, kad tai neleidžiama;
- (52) turėtų būti vengiama situacijų, kai sumokant atitinkamą žalą dalį susitarimo nesudariusiems pažeidimo bendrininkams, kurią jie sumokėjo susitarimo nesudariusioms nukentėjusiosioms šalims, bendra susitarimą sudariusių pažeidimo bendrininkų išmokėtos kompensacijos suma viršija jų santykinę atsakomybę už pažeidimo padarytą žalą. Todėl, kai reikalaujama, kad susitarimą sudaręs pažeidimo bendrininkas sumokėtų žalą dalį, kurią vėliau susitarimo nesudaręs pažeidimo bendrininkas sumoka susitarimo nesudariusioms nukentėjusiosioms šalims, nacionaliniai teismai turėtų atsižvelgti į žalą dalį, jau sumokėtą pagal tarpusavio sutarimo susitarimą, nepamiršdami, kad ne visi pažeidimo bendrininkai būtinai yra vienodai susiję su visa pažeidimo apimtimi materialiniu, laiko ir geografiniu atžvilgiu;

- (53) šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija pripažintų principų;
- (54) kadangi šios direktyvos tikslų, t. y. nustatyti taisykles, reglamentuojančias ieškinius dėl žalos, padarytos dėl Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimų, atlyginimo, kad būtų užtikrintas visapusiškas SESV 101 bei 102 straipsnių poveikis ir užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą įmonėms bei vartotojams, valstybės narės negali deramai pasiekti, bet siekiant veiksmingumo ir nuoseklumo, kurių reikia taikant SESV 101 ir 102 straipsnius, tų tikslų būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, laikydamosi ES sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytiems tikslams pasiekti;
- (55) pagal 2011 m. rugsėjo 28 d. bendrą valstybių narių ir Komisijos politinį pareiškimą dėl aiškinamųjų dokumentų ⁽¹⁾ valstybės narės pagrįstais atvejais išipareigojo prie pranešimų apie perkėlimo priemones pridėti vieną ar daugiau dokumentų, kuriuose paaiškinamos direktyvos sudėtinių dalių ir nacionalinių perkėlimo priemonių atitinkamų dalių sąsajos. Šios direktyvos atveju teisės aktų leidėjas laikosi nuomonės, kad tokių dokumentų perdavimas yra pagrįstas;
- (56) tikslinga nustatyti šios direktyvos laikino taikymo taisykles,

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

I SKYRIUS

DALYKAS, TAIKymo SRITIS IR TERMINŲ APIBRĖŽTYS

1 straipsnis

Dalykas ir taikymo sritis

1. Šia direktyva nustatomos tam tikros taisyklės, būtinos užtikrinti, kad bet kuris asmuo, patyręs žalą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, kurį padarė įmonė arba įmonių asociacija, galėtų veiksmingai pasinaudoti teise iš tos įmonės arba asociacijos reikalauti visos kompensacijos už tą žalą. Direktyva nustatomos taisyklės, kuriomis skatinama neiškraipyta konkurencija vidaus rinkoje ir šalinamos tinkamo jos veikimo kliūtys, visiems tokią žalą patyrusiems asmenims užtikrinant lygiavertę apsaugą visoje Sąjungoje.

2. Direktyva nustatomos taisyklės, kuriomis koordinuojamas konkurencijos institucijų įgyvendinamas konkurencijos taisyklių vykdymo užtikrinimas ir tų taisyklių vykdymo užtikrinimas nacionaliniams teismams nagrinėjant ieškinius dėl žalos atlyginimo.

2 straipsnis

Terminų apibrėžtys

Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

- 1) konkurencijos teisės pažeidimas – SESV 101 arba 102 straipsnio arba nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimas;
- 2) pažeidėjas – įmonė arba įmonių asociacija, įvykdžiusi konkurencijos teisės pažeidimą;
- 3) nacionalinė konkurencijos teisė – nacionalinių teisės aktų nuostatos, kurių tikslas iš esmės sutampa su SESV 101 ir 102 straipsnių tikslu ir kurios yra taikomos tuo pačiu atveju ir lygiagrečiai Sąjungos konkurencijos teisei pagal Reglamento (EB) Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalį, išskyrus nacionalinės teisės nuostatas, kuriomis nustatomos baudžiamosios sankcijos fiziniams asmenims, išskyrus ta apimtį, kuria tokios baudžiamosios sankcijos yra įmonėms taikomų konkurencijos taisyklių vykdymo užtikrinimo priemonė;
- 4) ieškinys dėl žalos atlyginimo – galimai nukentėjusios šalies, vienos ar kelių galimai nukentėjusių šalių vardu veikiančio asmens, kai Sąjungos arba nacionalinėje teisėje numatyta tokia galimybė, arba fizinio ar juridinio asmens, perėmusio galimai nukentėjusios šalies teises (įskaitant jo ieškinį perėmusį asmenį) pagal nacionalinę teisę pateiktas ieškiny, kuriuo nacionaliniam teismui pateikiamas reikalavimas atlyginti žalą;
- 5) reikalavimas atlyginti žalą – reikalavimas kompensuoti žalą, patirtą dėl konkurencijos teisės pažeidimo;
- 6) nukentėjusioji šalis – asmuo, patyręs žalą dėl konkurencijos teisės pažeidimo;

⁽¹⁾ OL C 369, 2011 12 17, p. 14.

- 7) nacionalinė konkurencijos institucija – valstybės narės pagal Reglamento (EB) Nr. 1/2003 35 straipsnį paskirta institucija, atsakinga už SESV 101 ir 102 straipsnių taikymą;
- 8) konkurencijos institucija – Komisija arba nacionalinė konkurencijos institucija arba abi, atsižvelgiant į kontekstą;
- 9) nacionalinis teismas – valstybės narės teismas, kaip apibrėžta SESV 267 straipsnyje;
- 10) apeliacinės instancijos teismas – nacionalinis teismas, kuris yra įgaliotas įprasta apeliacine tvarka peržiūrėti nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimus ar teismo tuo klausimu priimtus sprendimus, neatsižvelgiant į tai, ar šis teismas pats turi įgaliojimus konstatuoti konkurencijos teisės pažeidimą;
- 11) sprendimas dėl pažeidimo – konkurencijos teisės pažeidimą nustačiusios konkurencijos institucijos arba apeliacinės instancijos teismo sprendimas;
- 12) galutinis sprendimas dėl pažeidimo – sprendimas dėl pažeidimo, kuris negali arba nebegali būti peržiūrėtas įprasta apeliacine tvarka;
- 13) įrodymai – visų rūšių įrodymai, priimtini bylą nagrinėjančiam nacionaliniam teismui, visų pirma dokumentai ir visi kiti objektai, kuriuose užfiksuota informacija, nepriklausomai nuo laikmenos, kurioje ši informacija laikoma;
- 14) kartelis – dviejų arba daugiau konkurentų sudarytas susitarimas arba suderinti veiksmai, kuriais siekiama koordinuoti jų konkurencinį elgesį rinkoje arba daryti įtaką svarbiems konkurencijos veiksniams taikant tokią praktiką, kaip pirkimo ar pardavimo kainų arba kitų prekybos sąlygų nustatymas arba koordinavimas, įskaitant susijusius su intelektinės nuosavybės teisėmis, gamybos arba pardavimo kvotų paskirstymas, rinkų ir klientų pasidalijimas, įskaitant antikonkurencinį veiksmų derinimą konkursuose, importo arba eksporto apribojimus ar antikonkurencinius veiksmus konkurentų atžvilgiu, ar kitokią praktiką;
- 15) baudų neskyrimo programa – programa, susijusi su SESV 101 straipsnio arba atitinkamų nuostatų pagal nacionalinę teisę taikymu, pagal kurią viena slapto kartelio šalis nepriklausomai nuo kitų su karteliu susijusių įmonių bendradarbiauja su konkurencijos institucija šiai atliekant tyrimą ir savanoriškai teikia turimą informaciją apie kartelį ir savo vaidmenį jame, už tai šiai šaliai, priimant sprendimą arba nebetęsiant nagrinėjimo procedūros, neskiriamos baudos, kurios turėtų būti skirtos už jos dalyvavimą kartelyje, arba baudos sumažinamos;
- 16) pareiškimas pagal baudų neskyrimo programą – savanoriškas įmonės arba fizinio asmens arba jų vardu konkurencijos institucijai žodžiu arba raštu teikiamas pareiškimas ar jo įrašas, kuriame pateikiama įmonės arba fizinio asmens turima informacija apie kartelį ir jų vaidmenį jame ir kuris parengtas specialiai pateikti šiai institucijai, kad pagal baudų neskyrimo programą, nebūtų skiriama bauda arba ji būtų sumažinta; tai netaikoma jau egzistuojančiai informacijai;
- 17) jau egzistuojanti informacija – įrodymai, kurie egzistuoja nepriklausomai nuo konkurencijos institucijos nagrinėjamos bylos, neatsižvelgiant į tai, ar tokia informacija yra konkurencijos institucijos byloje;
- 18) susitarimo pareiškimas – savanoriškas įmonės arba jos vardu konkurencijos institucijai teikiamas pareiškimas, kuriame įmonė prisipažįsta dalyvavusi pažeidžiant konkurencijos teisę arba atsisako tai ginčyti ir už tą konkurencijos teisės pažeidimą prisiima atsakomybę ir kuris parengtas specialiai siekiant sudaryti galimybę šiai konkurencijos institucijai taikyti supaprastintą arba pagreitintą procedūrą;
- 19) subjektas, kuriam neskiriamos baudos – įmonė arba fizinis asmuo, kuriems pagal baudų neskyrimo programą suteiktas imunitetas nuo konkurencijos institucijos skiriamų baudų;
- 20) antkainis – faktiškai sumokėtos kainos ir kainos, kuri būtų, jei nebūtų konkurencijos teisės pažeidimo, skirtumas;
- 21) ginčų sprendimas tarpusavio sutarimu – bet kuris mechanizmas, kuriuo šalims sudaroma galimybė ginčą dėl žalos atlyginimo išspręsti ne teisme;
- 22) tarpusavio sutarimo susitarimas – susitarimas, pasiektas išsprendus ginčą tarpusavio sutarimu;
- 23) tiesioginis pirkėjas – fizinis arba juridinis asmuo, kuris tiesiai iš pažeidėjo įsigijo gaminių arba paslaugų, kurie buvo konkurencijos teisės pažeidimo objektas;
- 24) netiesioginis pirkėjas – fizinis arba juridinis asmuo, kuris iš tiesioginio pirkėjo arba tolesnio pirkėjo, bet ne iš pažeidėjo, įsigijo gaminių arba paslaugų, kurie buvo konkurencijos teisės pažeidimo objektas, ar gaminių arba paslaugų, gautų iš jų arba apimančių jas.

3 straipsnis

Teisė į visą kompensaciją

1. Valstybės narės užtikrina, kad bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, patyręs žalą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, galėtų reikalauti visos kompensacijos už patirtą žalą ir ją gauti.
2. Gavęs visą kompensaciją žala patyręs asmuo atsiduria padėtyje, kurioje jis būtų, jei konkurencijos teisės pažeidimas nebūtų buvęs padarytas. Todėl ji apima teisę į kompensaciją už faktinius nuostolius bei negautas pajamas ir teisę gauti palūkanas.
3. Dėl visos kompensacijos pagal šią direktyvą neturėtų susidaryti kompensacijos permoka, pavyzdžiui, dėl baudinių nuostolių, daugkartinės žalos ar kitų nuostolių.

4 straipsnis

Veiksmingumo ir lygiavertiškumo principai

Vadovaujantis veiksmingumo principu, valstybės narės užtikrina, kad visos su ieškiniais dėl žalos atlyginimo susijusios nacionalinės taisyklės ir procedūros būtų parengtos ir taikomos taip, kad jomis nebūtų sudarytos praktiškai neįmanomos arba pernelyg sudėtingos sąlygos pasinaudoti Sąjungos teise gauti visą kompensaciją už žalą, patirtą dėl konkurencijos teisės pažeidimo. Vadovaujantis lygiavertiškumo principu, visos nacionalinės taisyklės ir procedūros, susijusios su ieškiniais dėl žalos, patirtos dėl SESV 101 arba 102 straipsnio pažeidimų, atlyginimo, galimai nukentėjusiosioms šalims turi būti ne mažiau palankios negu panašioms ieškiniais dėl žalos, patirtos dėl nacionalinės teisės pažeidimų, atlyginimo taikomos taisyklės ir procedūros.

II SKYRIUS

ĮRODYMŲ ATSKLEIDIMAS

5 straipsnis

Įrodymų atskleidimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad Sąjungoje nagrinėjant bylą, susijusią su ieškiniu dėl žalos atlyginimo, ieškovo, kuris pateikė pagrįstą paaiškinimą, kuriame nurodomi pagrindiniai faktai ir įrodymai, pakankami jo reikalavimo atlyginti žalą patikimumui pagrįsti, prašymu nacionaliniai teismai galėtų nurodyti atsakovui arba trečiajai šaliai atskleisti jų turimus svarbius įrodymus, laikantis šiame skyriuje nustatytų sąlygų. Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniai teismai, atsakovo prašymu, galėtų nurodyti ieškovui arba trečiajai šaliai atskleisti svarbius įrodymus.

Šia pastraipa nedaromas poveikis nacionalinių teismų teisėms ir pareigoms, nustatytoms Reglamente (EB) Nr. 1206/2001.

2. Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniai teismai galėtų nurodyti atskleisti tiksliai įvardintus įrodymus ar svarbių įrodymų kategorijas, apibrėžtus kuo tiksliau ir siauriau, remiantis pagrįstame paaiškinime pateiktais pagrindais turimais faktais.
3. Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniai teismai apribotų įrodymų atskleidimą, kad jis būtų proporcingas. Spręsdami, ar šalies prašymas atskleisti įrodymus yra proporcingas, nacionaliniai teismai įvertina visų šalių ir susijusių trečiųjų šalių teisėtus interesus. Jie visų pirma atsižvelgia į:
 - a) tai, kokių mastu reikalavimas arba gynyba yra grindžiami turimais faktais ir įrodymais, kurie pagrindžia prašymą atskleisti įrodymus;
 - b) įrodymų atskleidimo mastą ir išlaidas, ypač tenkančias susijusioms trečiosioms šalims, be kita ko, siekiant užkirsti kelią nekonkrečiai informacijos paieškai, kuri proceso šalims greičiausiai nebūtų aktuali;
 - c) tai, ar įrodymai, kuriuos siekiama atskleisti, apima konfidencialią informaciją (ypač susijusią su trečiosiomis šalimis), ir į tvarką, nustatytą tokiai konfidencialiai informacijai apsaugoti.
4. Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniai teismai turėtų įgaliojimus nurodyti atskleisti įrodymus, apimančius konfidencialią informaciją, kai jie mano, kad ji yra svarbi ieškinių dėl žalos atlyginimo atveju. Valstybės narės užtikrina, kad nurodydami atskleisti tokią informaciją nacionaliniai teismai turėtų veiksmingų priemonių tokiai informacijai apsaugoti.

5. Įmonių interesas išvengti ieškinių dėl su konkurencijos teisės pažeidimu susijusios žalos atlyginimo nelaikomas interesu, kurį reikia ginti.
6. Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniai teismai užtikrintų, kad nurodant atskleisti įrodymus būtų visapusiškai paisoma taikytinos advokato teisės neatskleisti profesinės paslapties pagal Sąjungos ir nacionalinę teisę.
7. Valstybės narės užtikrina, kad prieš nacionaliniam teismui pagal šį straipsnį nurodant atskleisti įrodymus, subjektams, kurių prašoma juos atskleisti, būtų suteikta galimybė būti išklausytiems.
8. Nedarant poveikio 4 bei 7 dalims ir 6 straipsniui, šiuo straipsniu valstybėms narėms netrukdoma toliau taikyti ar nustatyti naujas taisykles, pagal kurias būtų atskleidžiama daugiau įrodymų.

6 straipsnis

Įrodymų, įtrauktų į konkurencijos institucijos bylą, atskleidimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad ieškinių dėl žalos atlyginimo atveju nacionaliniams teismams nurodant atskleisti įrodymus, įtrauktus į konkurencijos institucijos bylą, kartu su 5 straipsniu būtų taikomas šis straipsnis.
2. Šiuo straipsniu nedaromas poveikis galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais pagal Reglamentą (EB) Nr. 1049/2001 taisyklėms ir praktikai.
3. Šiuo straipsniu nedaromas poveikis taisyklėms ir praktikai pagal Sąjungos arba nacionalinę teisę, susijusioms su konkurencijos institucijų vidaus dokumentų ir konkurencijos institucijų tarpusavio susirašinėjimo apsauga.
4. Laikydami 5 straipsnio 3 dalies, vertindami nurodymo atskleisti informaciją proporcingumą, papildomai nacionaliniai teismai įvertina:
 - a) tai, ar prašymas buvo suformuluotas konkrečiai atsižvelgiant į konkurencijos institucijai pateiktų ar tokios konkurencijos institucijos byloje laikomų dokumentų pobūdį, dalyką ar turinį, o ne pateikiant nekonkretų prašymą atskleisti konkurencijos institucijai pateiktus dokumentus;
 - b) tai, ar dokumentus atskleisti prašanti šalis to prašo dėl nacionaliniame teisme nagrinėjamo ieškinio dėl žalos atlyginimo, ir
 - c) dėl 5 ir 10 dalių arba konkurencijos institucijos prašymu pagal 11 dalį – būtinybę užtikrinti konkurencijos teisės viešojo vykdymo užtikrinimo veiksmingumą.
5. Toliau nurodytų kategorijų įrodymus nacionaliniai teismai gali nurodyti atskleisti tik po to, kai konkurencijos institucija priimdama sprendimą arba kitais būdais baigia nagrinėti bylą:
 - a) informaciją, kurią parengė fizinis arba juridinis asmuo specialiai konkurencijos institucijos nagrinėjamai bylai;
 - b) informaciją, kurią konkurencijos institucija parengė ir išsiuntė šalims nagrinėdama bylą, ir
 - c) atsiimtus susitarimo pareiškimus.
6. Valstybės narės užtikrina, kad nagrinėdami ieškinius dėl žalos atlyginimo nacionaliniai teismai niekada negalėtų nurodyti vienai iš šalių arba trečiųjų šalių atskleisti bet kurios iš šių kategorijų įrodymus:
 - a) pareiškimų pagal baudų neskyrimo programą ir
 - b) susitarimo pareiškimų.
7. Ieškovas gali pateikti pagrįstą prašymą, kad nacionalinis teismas gautų galimybę susipažinti su 6 dalies a ar b punkte nurodytais įrodymais tik tam, kad užtikrintų, kad jų turinys atitinka 2 straipsnio 1 dalies 16 ir 18 punktuose pateiktas apibrėžtis. Atlikdami tą vertinimą, nacionaliniai teismai gali prašyti tikrai kompetentingos konkurencijos institucijos pagalbos. Taip pat gali būti suteikta galimybė būti išklausytiems susijusių įrodymų autoriams. Bet kokių atveju nacionalinis teismas nesuteikia kitoms šalims arba trečiosioms šalims galimybės susipažinti su tais įrodymais.
8. Jei 6 dalis taikoma tik kai kurioms įrodymo, kurio prašoma, dalims, likusios jo dalys, priklausomai nuo to, kokiai kategorijai jos priklauso, atskleidžiamos laikantis atitinkamų šio straipsnio dalių.

9. Įrodymus, kurie yra konkurencijos institucijos byloje ir kurie nepriklauso nė vienai iš šiamo straipsnyje išvardytų kategorijų, gali bet kuriuo metu būti nurodyta atskleisti nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo, nedarant poveikio šiam straipsniui.

10. Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniai teismai galėtų prašyti konkurencijos institucijos atskleisti įrodymus, kurie yra jos byloje, tuo atveju, kai nei viena iš šalių ar trečiųjų šalių pagrįstai negali pateikti to įrodymo.

11. Jei konkurencijos institucija pageidauja pareikšti savo nuomonę dėl prašymo atskleisti įrodymus proporcingumo, ji gali savo iniciatyva pateikti savo pastabas nacionaliniam teismui, kurio prašoma nurodyti atskleisti įrodymus.

7 straipsnis

Įrodymų, gautų vien tik pasinaudojus galimybe susipažinti su konkurencijos institucijos byla, naudojimo apribojimai

1. Valstybės narės užtikrina, kad jei fizinis arba juridinis asmuo gavo įrodymų, kurie patenka į vieną iš 6 straipsnio 6 dalyje nurodytų kategorijų, vien tik pasinaudojęs galimybe susipažinti su konkurencijos institucijos byla, tokie įrodymai būtų laikomi nepriimtinais pareiškiant ieškinius dėl žalos atlyginimo arba turėtų būti apsaugoti kitais būdais pagal taikytinas nacionalines taisykles, siekiant užtikrinti, kad būtų visapusiškai laikomasi įrodymų atskleidimo apribojimų, nustatytų 6 straipsnyje.

2. Valstybės narės užtikrina, kad kol konkurencijos institucija priimdama sprendimą arba kitais būdais baigs nagrinėti bylą, jei fizinis arba juridinis asmuo gavo įrodymų, kurie patenka į 6 straipsnio 5 dalyje išvardytas kategorijas, vien tik pasinaudojęs galimybe susipažinti su konkurencijos institucijos byla, tokie įrodymai būtų laikomi nepriimtinais pareiškiant ieškinius dėl žalos atlyginimo arba turėtų būti apsaugoti kitais būdais pagal taikytinas nacionalines taisykles, siekiant užtikrinti, kad būtų visapusiškai laikomasi įrodymų atskleidimo apribojimų, nustatytų 6 straipsnyje.

3. Valstybės narės užtikrina, kad jei fizinis arba juridinis asmuo gavo įrodymų vien tik pasinaudojęs galimybe susipažinti su konkurencijos institucijos byla ir šiems įrodymams netaikoma 1 arba 2 dalis, nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo tokius įrodymus galėtų naudoti tik tas asmuo arba fizinis ar juridinis asmuo, kuris perėmė to asmens teises, įskaitant reikalavimą perėmusį asmenį.

8 straipsnis

Sankcijos

1. Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniai teismai galėtų veiksmingai taikyti sankcijas šalims, trečiosioms šalims ir jų teisiniais atstovams bet kuriuo iš šių atvejų:

- a) jie nevykdo nacionalinio teismo reikalavimo atskleisti įrodymus arba atsisakoma jį vykdyti;
- b) jie sunaikina reikšmingus įrodymus;
- c) jie nevykdo nacionalinio teismo nurodymu dėl konfidencialios informacijos apsaugos nustatytų įpareigojimų arba atsisako juos vykdyti;
- d) jie nepaiso šiame skyriuje numatytų įrodymų naudojimo apribojimų.

2. Valstybės narės užtikrina, kad sankcijos, kurias gali taikyti nacionaliniai teismai, būtų veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos. Sankcijos, kurias gali taikyti nacionaliniai teismai, apima, kiek tai susiję su dėl ieškinių dėl žalos atlyginimo iškeltos bylos vienos iš šalių elgesiu, galimybę padaryti nepalankias išvadas, pavyzdžiui, daryti prielaidą, kad svarbus aspektas yra įrodytas, arba atmesti visus arba dalį reikalavimų ir gynybos priemonių, ir galimybę nurodyti padengti išlaidas.

III SKYRIUS

NACIONALINIŲ SPRENDIMŲ POVEIKIS, SENATIES TERMINAI IR SOLIDARIOJI ATSAKOMYBĖ

9 straipsnis

Nacionalinių sprendimų poveikis

1. Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinės konkurencijos institucijos arba apeliacinės instancijos teismo galutiniu sprendimu nustatytas konkurencijos teisės pažeidimas būtų laikomas neginčijamai nustatytu pagal SESV 101 ar 102 straipsnį arba pagal nacionalinę konkurencijos teisę jų nacionaliniams teismams pateiktų ieškinių dėl žalos atlyginimo tikslais.

2. Valstybės narės užtikrina, kad kitoje valstybėje narėje priimtas 1 dalyje nurodytas galutinis sprendimas galėtų pagal jų atitinkamą nacionalinę teisę būti pateiktas jų nacionaliniams teismams bent kaip *prima facie* įrodymas, kad buvo padarytas konkurencijos teisės pažeidimas, ir atitinkamais atvejais galėtų būti vertinamas kartu su bet kuriais kitais šalių pateiktais įrodymais.
3. Šiuo straipsniu nedaromas poveikis teisėms ir pareigoms, numatytoms SESV 267 straipsnyje.

10 straipsnis

Senaties terminai

1. Valstybės narės pagal šį straipsnį nustato taisykles, taikomas senaties terminams pareikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo. Šiomis taisyklėmis nustatoma senaties termino pradžia, tokio termino trukmė ir aplinkybės, kurioms esant jis nutraukiamas arba sustabdomas.
2. Senaties terminai neprasideda konkurencijos teisės pažeidimo vykdymui nepasibaigus ir anksčiau nei ieškovas sužino arba pagrįstai galima manyti, kad jis žino apie:
 - a) šį elgesį ir tai, kad juo padaromas konkurencijos teisės pažeidimas;
 - b) faktą, kad dėl šio konkurencijos teisės pažeidimo jis patyrė žalą, ir
 - c) pažeidėjo tapatybę.
3. Valstybės narės užtikrina, kad senaties terminai pareikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo būtų bent penkeri metai.
4. Valstybės narės užtikrina, kad senaties terminas būtų sustabdytas arba, priklausomai nuo nacionalinės teisės, nutrauktas, jei konkurencijos institucija imasi veiksmų, kad pradėtų tyrimą arba bylos nagrinėjimą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, su kuriuo susijęs ieškinys dėl žalos atlyginimo. Sustabdymas nutraukiamas ne anksčiau kaip praėjus vieneriems metams po to, kai priimtas sprendimas dėl pažeidimo tapo galutinis arba bylos nagrinėjimas buvo baigtas kitu būdu.

11 straipsnis

Solidarioji atsakomybė

1. Valstybės narės užtikrina, kad bendrais veiksmais konkurencijos teisę pažeidusios įmonės būtų solidariai atsakingos už konkurencijos teisės pažeidimu padarytą žalą; kiekviena iš tų įmonių privalo visiškai kompensuoti žalą, o nukentėjusioji šalis turi teisę reikalauti visos kompensacijos iš bet kurios iš jų, kol jai bus sumokėta visa kompensacija.
2. Nukrypstant nuo 1 dalies, valstybės narės užtikrina, kad, nedarant poveikio 3 straipsnyje nustatytai teisei gauti visą kompensaciją, tais atvejais, kai pažeidėjas yra mažoji arba vidutinė įmonė (MVĮ) pagal Komisijos rekomendacijoje 2003/361/EB ⁽¹⁾ pateiktą apibrėžtį, pažeidėjas būtų atsakingas tik savo pačios tiesioginiams ir netiesioginiams pirkėjams, jeigu:
 - a) jos rinkos dalis atitinkamoje rinkoje bet kuriuo konkurencijos teisės pažeidimo metu neviršijo 5 % ir
 - b) dėl įprastų solidariosios atsakomybės taisyklių taikymo negrįžtamai būtų pastatytas į pavojų jos ekonominis gyvybingumas, o jos turtas prarastų visą savo vertę.
3. 2 dalyje nustatyta nukrypti leidžianti nuostata negalioja, jeigu:
 - a) MVĮ vadovavo konkurencijos teisės pažeidimui arba privertė kitas įmones dalyvauti vykdant jį arba
 - b) nustatyta, kad MVĮ anksčiau buvo pažeidusi konkurencijos teisę.
4. Nukrypdomos nuo 1 dalies, valstybės narės užtikrina, kad subjektas, kuriam neskiriamos baudos, būtų solidariai atsakingas:
 - a) savo tiesioginiams arba netiesioginiams pirkėjams arba tiekėjams ir
 - b) kitoms nukentėjusiosioms šalims tik tuo atveju, jei jos negali gauti visos kompensacijos iš kitų įmonių, kurios dalyvavo vykdant tą patį konkurencijos teisės pažeidimą.

Valstybės narės užtikrina, kad šioje dalyje išvardytais atvejais taikomas senaties terminas būtų protingas ir pakankamas, kad nukentėjusiosios šalys turėtų galimybę pareikšti tokius ieškinius.

⁽¹⁾ 2003 m. gegužės 6 d. Komisijos rekomendacija 2003/361/EB dėl mikro, mažų ir vidutinių įmonių apibrėžties (OL L 124, 2003 5 20, p. 36).

5. Valstybės narės užtikrina, kad pažeidėjas galėtų iš kito pažeidėjo atgauti įnašą, kuris nustatomas pagal jų santykinę atsakomybę už konkurencijos teisės pažeidimu padarytą žalą. Pažeidėjo, kuriam pagal baudų neskyrimo programą nebuvo skirta bauda, įnašas negali viršyti jo padarytos žalos tiesioginiams arba netiesioginiams pirkėjams arba tiekėjams dydžio.

6. Valstybės narės užtikrina, kad konkurencijos teisės pažeidimu padarius žalą kitoms nukentėjusiosioms šalims negu pažeidėjų tiesioginiai arba netiesioginiai pirkėjai arba tiekėjai, subjekto, kuriam neskiriamos baudos, įnašas kitiems pažeidėjams būtų nustatomas atsižvelgiant į jo santykinę atsakomybę už tą žalą.

IV SKYRIUS

ANTKAINIŲ PERKĖLIMAS

12 straipsnis

Antkainių perkėlimas ir teisė gauti visą kompensaciją

1. Siekdamas užtikrinti visapusišką 3 straipsniu nustatytos teisės gauti visą kompensaciją veiksmingumą, valstybės narės užtikrina, kad, remiantis šiame skyriuje nustatytais taisyklėmis, kompensacijos už žalą gali prašyti visi ją patyrę subjektai, nepriklausomai nuo to, ar jie yra tiesioginiai ar netiesioginiai pirkėjai iš pažeidėjo, ir kad būtų užkertamas kelias tam, kad kompensacija už žalą viršytų ieškovui konkurencijos teisės pažeidimu padarytą žalą, taip pat tam, kad būtų išvengiama pažeidėjo atsakomybės nebuvimo.
2. Siekdamas išvengti kompensacijos permokos, valstybės narės nustato atitinkamas procedūrines taisykles tam, kad užtikrintų, kad kompensacija už faktinę žalą bet kuriame tiekimo grandinės lygyje nevirsytų tame lygyje patirtos žalos dėl antkainio.
3. Šiuo skyriumi nedaromas poveikis nukentėjusiosios šalies teisei prašyti kompensacijos už negautas pajamas dėl dalinio ar visiško antkainio perkėlimo ir tokią kompensaciją gauti.
4. Valstybės narės užtikrina, kad šiame skyriuje nustatytos taisyklės būtų atitinkamai taikomos tais atvejais, kai konkurencijos teisės pažeidimas yra susijęs su tiekimu pažeidėjui.
5. Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinis teismas turėtų įgaliojimus remdamasis nacionalinėmis procedūromis įvertinti, kokia antkainio dalis buvo perkelta.

13 straipsnis

Antkainio perkėlimo argumentas kaip gynybos priemonė

Valstybės narės užtikrina, kad ieškinio dėl žalos atlyginimo atsakovas kaip gynybos priemone atsakydamas į reikalavimą atlyginti žalą galėtų pasinaudoti argumentu, kad ieškovas perkėlė visą dėl konkurencijos teisės pažeidimo susidariusį antkainį arba jo dalį. Pareiga įrodyti, kad antkainis buvo perkeltas, tenka atsakovui, kuris ieškovo ar trečiųjų šalių gali pagrįstai prašyti atskleisti įrodymus.

14 straipsnis

Netiesioginiai pirkėjai

1. Valstybės narės užtikrina, kad kai nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo reikalavimo atlyginti žalą egzistavimas arba mokėtinos kompensacijos dydis priklauso nuo to, ar antkainis buvo perkeltas ieškovui, arba nuo tokio perkėlimo masto, atsižvelgiant į komercinę praktiką, pagal kurią kainos padidėjimas perkeliamas tolesnei tiekimo grandinėje grandžiai, prievolė įrodyti, kad toks perkėlimas egzistavo ir kokia to perkėlimo apimtis tektų ieškovui, kuris atsakovo ar trečiųjų šalių gali pagrįstai prašyti atskleisti įrodymus.
2. 1 dalyje nurodytu atveju laikoma, kad netiesioginis pirkėjas įrodė, kad antkainis buvo jam perkeltas, jei tas netiesioginis pirkėjas įrodė, kad:
 - a) atsakovas įvykdė konkurencijos teisės pažeidimą;
 - b) dėl konkurencijos teisės pažeidimo atsakovo tiesioginiam pirkėjui taikytas antkainis ir
 - c) netiesioginis pirkėjas įsigijo prekių arba paslaugų, kurios buvo konkurencijos teisės pažeidimo objektas, arba įsigijo prekių arba paslaugų, gautų iš prekių ar paslaugų, kurios buvo konkurencijos teisės pažeidimo objektas, arba prekių ar paslaugų, apimančių tokias prekes ar paslaugas.

Ši dalis netaikoma, kai atsakovas gali patikimai teismui priimtinu būdu įrodyti, kad antkainis nebuvo arba iš dalies nebuvo perkeltas netiesioginiam pirkėjui.

15 straipsnis

Skirtingų tiekimo grandinės lygių ieškovų ieškiniai dėl žalos atlyginimo

1. Siekdamas išvengti, kad dėl skirtingų tiekimo grandinės lygių ieškovų ieškinių dėl žalos atlyginimo pažeidėjui atsakomybė kiltų kelis kartus arba atsakomybė nekiltų, valstybės narės užtikrina, kad vertindami, ar įvykdyta taikant 13 ir 14 straipsnius atsiradusi įrodinėjimo pareiga, nacionaliniai teismai, paskirti nagrinėti ieškinį dėl žalos atlyginimo, pasinaudodami Sąjungos ar nacionalinėje teisėje numatytais priemonėmis galėtų tinkamai atsižvelgti į bet kurį iš šių atvejų:

- a) ieškinius dėl žalos atlyginimo, kurie yra susiję su tuo pačiu konkurencijos teisės pažeidimu, tačiau kuriuos pareiškia kitų tiekimo grandinės lygių ieškovai;
- b) sprendimus, priimtus dėl ieškinių dėl žalos, kaip nurodyta a punkte;
- c) susijusią viešo naudojimo informaciją, gautą vykdant konkurencijos teisės viešąjį užtikrinimą.

2. Šiuo straipsniu nedaromas poveikis nacionalinių teismų teisėms ir pareigoms pagal Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 30 straipsnį.

16 straipsnis

Gairės nacionaliniams teismams

Komisija pateikia gaires nacionaliniams teismams, kuriose nurodoma, kaip nustatyti netiesioginiam pirkėjui perkeltą antkainio dalį.

V SKYRIUS

ŽALOS DYDŽIO NUSTATYMAS

17 straipsnis

Žalos dydžio nustatymas

1. Valstybės narės užtikrina, kad nei dėl pareigos įrodyti, nei dėl įrodinėjimo standarto nustatant žalos dydį netaptų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sunku pasinaudoti teise į žalos atlyginimą. Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniai teismai būtų pagal nacionalines procedūras įgalioti apytikriai nustatyti žalos dydį, jeigu nustatoma, kad ieškovas patyrė žalą, bet remiantis turimais įrodymais praktiškai neįmanoma arba pernelyg sunku tiksliai nustatyti patirtos žalos dydį.

2. Daroma prezumpcija, kad karteliniams pažeidimams daroma žala. Pažeidėjas turi turėti teisę ginčyti tą prezumpciją.

3. Valstybės narės užtikrina, kad nagrinėjant bylą, susijusią su ieškiniu dėl žalos atlyginimo, nacionalinė konkurencijos institucija galėtų, paprašius nacionaliniam teismui, padėti tam nacionaliniam teismui dėl žalos dydžio nustatymo, jei nacionalinė konkurencijos institucija laiko tokią pagalbą tinkama.

VI SKYRIUS

GINČŲ SPRENDIMAS TARPUSAVIO SUTARIMU

18 straipsnis

Ginčų sprendimo tarpusavio susitarimu stabdomasis ir kiti poveikiai

1. Valstybės narės užtikrina, kad senaties terminas pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo būtų sustabdomas tol, kol trunka ginčų sprendimo tarpusavio sutarimu procesas. Senaties termino sustabdymas taikomas tik toms šalims, kurios dalyvauja ar dalyvavo arba yra ar buvo atstovaujamos sprendžiant ginčą tarpusavio sutarimu.

2. Nedarant poveikio nacionalinės teisės nuostatomis arbitražo klausimais, valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniai teismai, paskirti nagrinėti ieškinį dėl žalos atlyginimo, galėtų sustabdyti bylos nagrinėjimą ne ilgesniam kaip dvejų metų terminui, kai jų šalys dalyvauja tarpusavio sutarimu sprendžiant ginčą dėl reikalavimo, įtraukto į tą ieškinį dėl žalos atlyginimo.

3. Konkurencijos institucija kompensaciją, sumokėtą susitarus tarpusavio sutarimu ir prieš priimant sprendimą dėl baudos taikymo, gali laikyti lengvinančiąja aplinkybe.

19 straipsnis

Tarpusavio sutarimo susitarimų poveikis vėlesniems ieškiniams dėl žalos atlyginimo

1. Valstybės narės užtikrina, kad sudarius tarpusavio sutarimo susitarimą, susitarimą sudariusios nukentėjusiosios šalies reikalavimas būtų sumažintas tokia susitarimą sudariusio pažeidimo bendrininko padarytos žalos dalimi, kurią dėl konkurencijos teisės pažeidimo patyrė nukentėjusioji šalis.

2. Likusi susitarimą sudariusios nukentėjusiosios šalies reikalavimo dalis pareiškama tik susitarimo nesudariusiems pažeidimo bendrininkams. Susitarimo nesudariusiems pažeidimo bendrininkams neturi būti leidžiama atgauti įnašo už likusią reikalavimo dalį iš susitarimą sudariusio pažeidimo bendrininko.

3. Nukrypstant nuo 2 dalies, valstybės narės užtikrina, kad tais atvejais, kai susitarimo nesudarę pažeidimo bendrininkai negali sumokėti žalos atlyginimo sumos, kuri atitinka likusią susitarimą sudariusios nukentėjusiosios šalies reikalavimo dalį, susitarimą sudariusi nukentėjusioji šalis galėtų pareikšti reikalavimą dėl likusios dalies susitarimą sudariusiam pažeidimo bendrininkui.

Pirmoje pastraipoje nurodyta nukrypti leidžianti nuostata gali aiškiai būti draudžiama tarpusavio sutarimo susitarimo sąlygose.

4. Nustatydami įnašo sumą, kurią pažeidimo bendrininkas gali susigrąžinti iš bet kurio kito pažeidimo bendrininko atsižvelgiant į jų santykinę atsakomybę už konkurencijos teisės pažeidimu padarytą žalą, nacionaliniai teismai tinkamai atsižvelgia į bet kokią žalos atlyginimą, sumokėtą pagal ankstesnį tarpusavio sutarimo susitarimą, kuriame dalyvavo atitinkamas pažeidimo bendrininkas.

VII SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

20 straipsnis

Peržiūra

1. Komisija peržiūri šią direktyvą ir pateikia ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai ne vėliau kaip 2020 m. gruodžio 27 d.

2. 1 dalyje nurodyta peržiūra, *inter alia*, apima informaciją apie visus šiuos elementus:

- a) galimas finansinių apribojimų, patiriamų mokant konkurencijos institucijos nustatytas baudas dėl konkurencijos teisės pažeidimo, poveikis nukentėjusiųjų šalių galimybei gauti visą kompensaciją už tuo konkurencijos teisės pažeidimu padarytą žalą;
- b) tai, koku mastu ieškovai, kurie kreipėsi dėl konkurencijos teisės pažeidimo, kuris konstatuotas valstybės narės konkurencijos institucijos priimtu sprendimu dėl pažeidimo, padarytos žalos atlyginimo, negalėjo kitos valstybės narės nacionaliniam teismui įrodyti, kad toks konkurencijos teisės pažeidimas buvo padarytas;
- c) tai, koku mastu kompensacija už faktinę žalą viršijo konkurencijos teisės pažeidimu padarytą žalą dėl antkainio arba bet kuriame tiekimo grandinės lygyje patirtą žalą dėl antkainio.

3. Prireikus prie 1 dalyje nurodyto pranešimo pridedamas pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto.

21 straipsnis

Perkėlimas į nacionalinę teisę

1. Valstybės narės užtikrina, kad įsigalioję įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad šios direktyvos būtų laikomasi ne vėliau kaip nuo 2016 m. gruodžio 27 d. Apie tai jos nedelsdamos praneša Komisijai.

Valstybės narės, priimdamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

2. Valstybės narės pateikia Komisijai šios direktyvos taikymo srityje priimtų nacionalinės teisės aktų pagrindinių nuostatų tekstus.

22 straipsnis

Laikinas taikymas

1. Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinės priemonės, patvirtintos pagal 21 straipsnį tam, kad būtų laikomasi šios direktyvos esminių nuostatų, būtų netaikomos atgaline tvarka.
2. Valstybės narės užtikrina, kad bet kurios nacionalinės priemonės, patvirtintos pagal 21 straipsnį, išskyrus tas, kurios nurodytos 1 dalyje, nebūtų taikomos ieškiniams dėl žalos, kurie nacionaliniuose teismuose pateikti iki 2014 m. gruodžio 26 d.

23 straipsnis

Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

24 straipsnis

Adresatai

Ši direktyva skirta valstybėms narėms.

Priimta Strasbūre 2014 m. lapkričio 26 d.

Europos Parlamento vardu
Pirmininkas
M. SCHULZ

Tarybos vardu
Pirmininkas
S. GOZI